

Güzel Söz Söylemek Güzel Konuşmak

Necdet BAYRAKTAROĞLU

Yüce Allah yarattıklarını bir ahenk, nizam, geçim ve muhabbet, huzur içinde uyumlu yaşamaları için yaratmıştır. İnsanlar birbirlerine muhtaç halinde yaşarlar ve günlük hayatlarını konuşarak, görüşerek ihtiyaçlarını ve münasebetlerini sağlarlar, istek ve düşüncelerini sunarlar. Bu nedenle Yüce Rab, insanların birbirlerine karşı iyi ve güzel davranış içinde olmalarını, dayanışma, kaynaşma ve yardımlaşma içinde bulunmalarını, birbirleri ile münasebetlerinde güzel konuşmalarını, sevgi ve saygılı davranmalarını istemiştir. Yüce Allah, sevgili Musa Peygamberimize bile yumuşak sözlü olması hususunda Taha Suresi 43-44. Ayetlerde: **“Firavuna gidin, çünkü o azdı. Ona yumuşak söz söyleyin, umulur ki öğüt alıp düşünür ve içi titrer”** diye buyurmuştur. Yine Hz. Peygamberimize de Kur’anımız Nahl Suresi 125. Ayetinde şöyle demektedir: **“Sen Rabbin yoluna insanları hikmet ve**

güzel öğütle davet et...” Ali İmran Suresi 159. Ayetinde ise: **“Sen insanlara sert ve haşin davranışının etrafında kimse kalmaz dağılırdı”** diyerek, güzel konuşmasını ve davranmasını söylemiştir. Güzel söz söylemenin dinimizde önemli yeri vardır ve Hz. Peygamberimiz: **“Tatlı dil, güzel söz sadakadır”** demiştir.

Konuşma, meramını, düşüncesini, muhabbetini, niyetini karşı tarafa dille ifade etmesi için insana verilen çok önemli bir nimettir. Kalpteki duygu, aklımızdaki düşünce, arzularımız konuşmayla iletilir ve anlatılır. İnsanı iyi ve değerli yapan özelliği, konuşmasındaki güzelliğidir. Dinimiz güzel konuşmayı teşvik eder ve kötü sözden sakınılmasını emreder. Yüce Allah, Kur’anımız Bakara Suresi 263. Ayette: **“Güzel sözler ve insanlara bağışlama, arkasından incitme gelen sadakadan daha hayırlıdır”** demektedir. Yüce Rabbin verdiği bu lütfu çok iyi kullanmalıyız ve İslami

ve örf ve adetlerimize göre ahlaki ve terbiye kuralları içinde yerine getirmeliyiz. Yerinde, zamanında, doğru ve hayır olanı konuşmalıyız. Kur’anımız Ahzap Suresi 70-71. Ayetlerinde: **“Ey iman edenler! Allah’tan korkun ve doğru söz söyleyin ki, Allah amellerinizi salih hale getirsin ve günahlarınızı bağışlasın”** denilmektedir. Hz. Peygamberimiz de bu hususta: **“Allah’a ve ahret gününe iman eden kimse, ya hayır söylesin yahut sussun”** demiştir. Hayırlı ve güzel söz, sahibine Allah’ın rızasını kazandırır, nimetleri ile nasiplenir. Bu nedenle güzel ahlak sahibi olan kimse herkese, güzel ve hayırlı konuşması ile gönülleri kazanmak için uğraşmalı ve dilini bu amaçla güzel söz söylemeye alıştırmalıdır. Anlaşma ve dayanışmayı sağlamak, faydalı ve yardımcı olmak için tatlı dille konuşmaya çalışmalıdır.

İnsanlar farklı ve çeşitli karakterlere sahip bir varlıktır. Her insan mükem-

mel değildir ve kusurları, hataları ve eksiklikleri vardır. O yüzden bunu bilerek, anlayarak herkesi huyu, karakteri ve kişiliğine göre sevmeli, saymalı ve ona göre davranmalı ve konuşmalarımızı yapmalıyız. Bu nedenle konuşmamız yumuşak, hoş giden, gönül alıcı, okşayıcı şekilde ve inandırıcı olmalı ve yıkıcı değil yapıcı olmalıdır. Bunun rahmet ve sevabını Yüce Allah'tan her zaman görürüz. Kuranımız Fatır Suresi 10. Ayetinde: **“Kim izzet ve şeref istiyor idiyse bil-sin ki, izzet ve şerefin hepsi Allah'ındır. O'na ancak güzel sözler ulaşır, salih ameli de güzel sözler yük-seltir”** emri gereğince güzel sözler, Yüce Rab katına yükselir ve o zaman mükâfat olarak da geri döner. Sevgi, şefkat ve merhamet kaynağı ile tatlılaşan söz, her zaman etkilidir. İnsan ilişkilerinde iyi ve tatlı dille konuşmanın büyük önemi vardır. Gönüllerin anahtarı yumuşak huy ve güzel sözlerdir. Bir atasözünde: **“Tatlı dil yıla-ni deliğinden çıkarır”** denilerek, tatlı sözün, en kötü kişileri bile yola getireceği anlatılmaktadır. Sanatçı Barış Manço bu hususta: **“Öğrenilmesi gereken ilk dil, tatlı dildir”** demiştir.

Güzel sözlerimizi özellikle anne ve baba, yakın akrabalarımıza, yetimlere, yoksullara, engellilere ve komşulara karşı daha anlayışlı, nezaket ve sevgi, saygı dolu bir şekilde söylemeliyiz. Kuranımız İsrâ Suresi 23. Ayetinde anne ve babalar için: **“... Sakın onlara 'öf' deme ve onları azarlama, ikisine de tatlı konuş”** denilmekte, Nisa Suresi 8. Ayetinde de: **“... Yetime, yakın akrabaya ve yoksula güzel söz söyle”** diye belirtilmektedir. Ayrıca Yüce Allah, İslam'ı tebliğ için açık, hikmetli sözler söylenmesini, hatta zalimlere bile yumuşak sözlerle hitap edilmesi-ni buyurmuştur.

Güzel konuşmanın ayrıca bir adabı olmalıdır. İyi ve doğru düşünerek ve akli iyi kullanarak en güzel şekilde konuşmak lazımdır. Kuranımız İsrâ Suresi 53. Ayette: **“Kullarıma**

de ki; sözün en güzelini söylesin-ler” denilmektedir. Yüce Allah'ın bu emri gereğince, konuşma samimi ve güven verici olursa, iyilik ve gönüllü kazanmaya ve hayırına yardımcı olursa, karşıda tesir bırakır ve bir mesaj vermiş oluruz. İçten ve sevgi dolu konuşma, karşındaki insana değer verdiğimizizi gösterir. Zaten söz, iyilik ve hayırda, sevgide kullanılırsa gönül alır. Özellikle yüreği kırgın ve yaralı gönüllere güzel konuşmak, kalplerin yaralarını sarar ve onları hoşnut kılar ve kalplerin yaklaşmasını sağlar. Konuşmanın güzelliği, derinliği ve seviyesi, konuşma yapanın terbiyesinde ve konuşma şeklindedir. Güzel bir söz vardır: **“İnsanlar giyimiyle karşılanır, bilgisiyile ve konuşmasıyla uğurlanırlar.”** İnsanlar, ilk önce dış görünüşü ile değerlendirilirler. Ancak daha sonra düşünce ve bilgilerini anlatım ve konuşmaları ile kişiliklerini ortaya kor ve bıraktıkları intiba ile takdir kazanırlar. Güzel duygu ve düşünceler, iyi yaklaşımlar güzel bakmayı ve tatlı konuşmayı sağlar.

Kişi az ve öz konuşmalı, lüzumsuz ve boş, yalan sözlerden kaçınmalı, doğru söz söylemelidir. Bir güzel atasözünde: **“Bin düşün bin söyle”** diye konuşmanın usulü belirtilmiştir. Bazen susması, dilini muhafaza etmesi onun için hayırlı da olmaktadır. Halk arasında çok sık olarak kullanılan bir atasözümüzde: **“Söz gümüşe, sükut altındır”** denilmiştir. Kuranımız Müminin Suresi 3. Ayetinde: **“O kimseler ki, boş söz ve işlerden yüz çevirirler”** diye buyrulmaktadır. Hz. Peygamberimize **“kurtuluş yolu”** nedir diye sormuşlar. O'da: **“Dilini muhafaza et”** demiştir. Taşlıcalı Yahya ise çok konuşma ile ilgili olarak: **“Ehl-i dillerde bu mesel anılır / Kim ki çok söyler ise çok yanılır”** diye söylemiştir.

Topluma bile yapılan güzel konuşmalar, bir fikre, düşünmeye ve dinlenen olmaya dayanmalıdır. Akıcı, ahenk-li, açık ve anlaşılır, ikna edici zengin sözlerle, fıkralara, veciz sözlerle dayalı

bir anlatım ve konuşma olmalıdır. Kuranımız Bakara Suresi 83. Ayetinde: **“... İnsanlara güzel söz söyleyiniz”** denilmektedir. Bu sözler, vücut dili, sıcak yüz mimikleri ve anlamlı ve güzel bakışlarla desteklenmeli ve konuşma dozu iyi ayarlanmalıdır. Hz. Peygamberimiz: **“Bir insan dilinin altında gizlidir”** demektedir. Düşünerek, uygun ve anlamlı cümlelerle fikirlerimizi aktararak, insanların seviye ve anlayışlarına yönelik konuşmalarımızla, bilgilendirme memnuniyetine sokmalıyız. Dinleyenleri sıkıcı ve bıktırıcı konuşmaktan uzak durmak lazımdır. Dinleyeni ilgilendiren, bilgilendiren ve sevindiren konularda iyi sözlerle mutlu edin. İnsanların güzel söze ve tatlı dile ihtiyaçları vardır.

Sert, inat, soğuk ve olumsuz düşünce ve davranış içinde bulunan kişilere karşı, öfke ve sertlikle değil, inandırıcı ve okşayıcı tatlı, güzel sözlerle konuşarak yumuşatmaya çalışmak lazımdır. Söylenen sözde, söyleniş tarzı çok önemlidir. Hz. Peygamberimiz dualarında: **“Allah'ım! Dilimin sebep olduğu kötülüklerden sana sığınırım”** diye söylemiştir. Sözü ne kadar güzel söylerseniz öfkeli, sinirli, kızgın kişinin bile bu huyunu kırar, onu yumuşatır, sakin hale getirirsiniz. Bir atasözümüzde: **“Tatlı dil, taş kalplere bile tesir eder”** diye söylenmektedir. Bu nedenle tatlı dille konuşan kişi, karşısındaki insandan kötü söz işitmez ve olumsuz davranış görmez.

Tatlı dil, güzel söz karşındaki insanın ruhunu etkileyecek şekilde olmalı, yumuşak ve okşayıcı bulunmalıdır. Gönüller hoş ve güzel sözlerle kazanılır. Şemsi Tebrizi bu hususta: **“Berrak gönüllerden kirli su akmaz, güzel bir ruhtan kötü söz çıkmaz”** demektedir. Güzel söz gücünü ruhtan, gönülden alır. Gönüllü iyilik ve güzelliklerle dolu erdem ve faziletli kişilerin dili de tatlı olur, anlayışları da hoş görülür. Bazı insanlar için **“Ağzından bal akıyor”** derler. Gönüllü güzel ve dili tatlı olan, güzel gören insanlar,

çevrelerinde ve toplumda sevimli ve saygılı ve itibarlı kişiler olurlar. İnsanların sevgilerini kazanırlar. Yine büyüklerimiz: **“Gönüllerin anahtarı, yumuşak huy ve yumuşak sözlerdir”** diye söylemişlerdir. Başkalarını mutlu edenler, kendileri de neşe ve huzuru yaşarlar. Hz. Peygamberimiz böyle kişiler için: **“Güzel gören güzel düşünür, güzel düşünen hayatından lezzet alır”** demektedir. Fransız yazar Voltaire de bu hususta: **“Her zaman herkesi memnun edemeyiz, ama herkesi memnun edecek biçimde konuşabiliriz”** demiştir.

Konuşurken ses tonumuz bile çok önemlidir. Kaba, sert ve bağırarak, yüksek sesle konuşursak, karşıdaki insanda her halükarda olumsuz tepki görmemiz beklenilir. Nefret, kızgınlık, sert söz ve davranış doğabilir. Bu nedenle güzel konuşmanın sırrı ve önemi, uygunsuz, kötü ve lüzumsuz sözleri konuşmamaktır. Ayrıca sözlerimiz dedikodu, gıybet, çekiştirme, yalan, iftira gibi çirkin sözlerle dayalı olmamalıdır. Hz. Peygamberimiz: **“Gerçek mümin, elinden, dilinden başkalarının zarar görmediği kişidir”** demektedir. Hz. Mevlana da bu konuda: **“Ey can kimseyi kırma.. sözden ağırı yoktur. Beden çok yükü kaldırır ama gönül her sözü kaldıramaz”** demektedir.

Dilin bilinçli ve dikkatli kullanılması ve nerede, nasıl konuşulacağını bilmesi gerekir. Hz. Ali Efendimiz: **“Söz ağızda iken sahibinin esiridir, ağızdan çıktıktan sonra sahibi onun esiridir”** demiştir. Boş ve argo, alaycı sözlerden ve gereksiz sözü uzatmaktan kaçınmak lazımdır. Düşüncesiz ve gelişigüzel olarak ve kendimize hâkim olmadan söylenen kırıncı sözlerle, karşıımızdaki kişinin kalbini kırar, canını yakmış ve üzmüş oluruz. Bir atasözünde: **“Dil yarası yaraların en derinidir”** diye söylenmiş, doğrudur. Dilden çıkan kötü ve acı sözler, gönülde öyle derin yaralar açar ki, zamanla geçse de bu izin ko-

lay kapanmayacağı belirtilmiştir. Hz. Ali Efendimiz: **“Kılıçların açtığı yaralar iyileşir ama dilin açtığı yaralar iyileşmez”** demiştir. Dil, nice dostları kazandırdığı gibi nice dostlukları da bitirir. Aynı zamanda kırıncı ve kötü konuşma, konuşan kişiyi de zor durumda bırakır, değerini düşürür, kırıncı gönlün azabını ve üzüntüsünü de yaşar. Kötü sözü aleyhinedir, zarar verir, zarar görür. Bu nedenle kişi konuşmadan önce sözünü iyi tartmalı, düşünmeli ona göre konuşmalıdır. Hz. Peygamberimiz bu hususta: **“Özür dilemek zorunda kalacağın bir sözü söyleme”** demektedir.

Kişi konuşurken kibir ve gurur edası içinde olmamalı, bilgiçlik taslama ve kendisini övmekten kaçınmalıdır. Hz. Peygamberimize sormuşlar: **“En faziletli kimdir”**, O’da cevabında: **“Dilinden ve elinden Müslümanların emniyette olduğu kimsedir”** demiştir. Sözler güven ve önem verici, kibar ve nazik olmalıdır. İbrahim Hakkı: **“Konuşurken kendini beğenmişlik hali gelirse sus, Susarken kendini beğenmişlik hali gelirse konuş”** demiştir. Şair Yusuf Tuna da güzel konuşma hakkında: **“Konuştuğunuz söze dikkat edin / İnsanı maskara eden dilidir / Bin düşünüp de öyle bir laf edin / İnsanı maskara eden dilidir – Boynunu aşan laf söyleme yenmez / Herkese şaka da olsa laf denmez / Her kelam varıp her yerde denmez / İnsanı maskara eden dilidir”** diye söylemiştir.

Güzel sözle ve tatlı dille konuşmak herkesle iyi anlaşmayı ve münasebeti sağlar. Yusuf Has Hacib Kutadgu Bilig adlı eserinde güzel sözle ilgili olarak: **“Akıl süsü dil, dil süsü sözdür. İnsanın süsü yüz, yüzün süsü gözdür. İnsan sözünü dil ile söyler, sözü iyi olursa yüzü parlar”** demektedir. Günümüzde insanların güzel konuşmaya, iltifatlı ve saygılı konuşmaya ihtiyacı vardır. Güzel bir sözde: **“Cen-net nerde bilir misiniz? Gülen gözlerde tatlı dillerde, mutlu yüzlerde,**

en güzeli sevgi dolu yüreklerde” denilmektedir ve çok da doğrudur. Her geçen gün insani ilişkiler zayıflamakta ve münasebetler, görüşmeler kopmakta ve azalmaktadır. İnsanlar birbirlerine ani çıkışmakta, bağırıp ve çağırarak, kaba ve uygunsuz söz ve davranış içinde olmaktadır. Hz. Mevlana güzel söz için: **“Gönlüm gürültüsüz, patırtısız, harfsiz, sessiz bir söz istiyor”** demektedir. Gönülleri okşayarak, sevgi ve şefkate dayalı güzel sözler, kalplere hitap edince iz bırakır. Bu nedenle sözlerimiz hayırlı ve faydalı işlere dönüşsün. Yunus Emre bu hususta: **“Söz ola kese sa-vaşı, söz ola kestire başı / Söz ola ağılı aşı / bal ile yağ ede bir söz”** demiştir.

KAYNAKÇA

- Sırrı Er- Etkili ve güzel Konuşmak- Hayat Yay.- İst. 2010
- Sırrı Er- Doğru Hitabet- Hayat Yay.- İst. 2015.
- Yaman Arıkan- Bizim Yunus- Uyanış Yay.-İst.2009
- Dr. Yaşar Ateşoğlu- Mevlana Dergahından Sözler- Neden Yay.-İst.2012
- Abdülbaki Gölpinarlı Ahlakından Parlak Sahifeler- Bedir Yay.- İst.1979
- Seyyid Hüseyin Nasr- İslam’ın Kalbi- Gelenek Yay.-İst. 2002
- Prof. Dr. M. Yaşar Kandemir – İslam Ahlakı- Nesil Yay.-İst.1993
- Doç.Dr. İsmail Karagöz- Diyanet İşleri Yay.- Ank.2013
- Ahmed Selman – İslami Hakikatler- Demir Kitabevi- İst. 1981
- Tasavuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri- İst. 1977
- Hadislerle İslam- Diyanet İşleri Başkanlığı Yay. – 7 Cilt- Ank.2014
- Dr. Yaşar Yiğit- Rahmet Damlaları- Diyanet İşleri Yay.-Ank.2010
- Damlaları- Dip Yay.- Ank. 2010
- Celal Yıldırım- İslam Tahsin Ay- Özlü Sözler- Papatya Yay.- İst. 2004